duiding

"Veiligheid komt niet per ongeluk"

duiding

Prevent Agri

3 OKTOBER 2016 – LAATST BIJGEWERKT OM 4 APRIL 2020 15:54

In de ongevallenstatistieken staat land- en tuinbouw bovenaan. Daarenboven is de boerenstiel fysiek nog altijd zwaar en komen landbouwers frequent in aanraking met gevaarlijke of op zijn minst ongezonde stoffen: bestrijdingsmiddelen, fijn stof, ammoniak, enz. Als een bediende uitgeschakeld kan worden door een zogenaamde muisarm, dan hebben boer en tuinder ergere kwalen te vrezen. Typerend voor de sector is dat men daar niet of nauwelijks bij stilstaat. Ook als het over ongevallen gaat, redeneert men al te gemakkelijk dat het in het verleden nooit is misgelopen dus waarom nu wel. “Omdat veiligheid niet ‘per ongeluk’ komt”, zo probeert Prevent Agri duidelijk te maken. Robin De Sutter en Mieke Sevenans vertellen hoe ze met praktische tips en eenvoudige oplossingen bedrijfsleiders adviseren.

Een landbouwer is beslist geen angsthaas. Een dekstier naar de weide brengen, een strozolder opkruipen, een klep losmaken in een mestkelder of een machine koppelen aan een tractor van zeven ton … hij doet het meestal zonder stil te staan bij de risico’s. De gevaren op een boerderij zijn nochtans reëel want in de krant lees je jammer genoeg aangrijpend nieuws over een landbouwer die het leven laat in een mestkelder, een kind dat onder een tractor terechtkomt of een grootvader die geplet wordt door een strobaal toen hij een handje wou toesteken vanwege de drukte op het veld. Elk voorval is een menselijk drama.

Bij gebrek aan een betrouwbare ongevallenstatistiek – registratieplicht is er enkel voor de arbeidsongevallen van werknemers, niet van bedrijfsleiders of familiale helpers – moet het tweekoppige team van de gespecialiseerde preventiedienst Prevent Agri het zelf vaak via de pers vernemen. Robin De Sutter en Mieke Sevenans zijn opgeleid om de gevaren te zien waarvoor land- en tuinbouwers en groenvoorzieners ‘bedrijfsblind’ zijn.

arbeidsongeval.veiligheid_PreventAgri.geVILT.jpg

We noemen met opzet ook de groenvoorzieners/tuinaannemers want de acties van Prevent Agri spitsen zich toe op de ‘groene sectoren’. Financieel wordt de werking van de preventiedienst immers mogelijk gemaakt door de sociale fondsen landbouw, tuinbouw én tuinaanleg. De sector brengt met andere woorden zelf het budget van Prevent Agri samen via een afhouding van de RSZ-bijdragen die werkgevers uit de groene sectoren betalen op de lonen van hun werknemers. De financiering door de Vlaamse overheid loopt eind dit jaar immers af. Op initiatief van de werkgeversorganisaties Boerenbond, AVBS (sierteelt), BFG (groenvoorzieners) en de werknemersorganisaties ABVV, ACV en ACLVB neemt Prevent Agri een doorstart.

Werkgevers betalen mee aan arbeidsveiligheid in groene sectoren

In het najaar van 2015 werd de opdracht van Prevent Agri afgebakend in een convenant dat ondertekend werd door de sociale partners, de FOD Werkgelegenheid en federaal minister van Werk Kris Peeters. Robin De Sutter vat het convenant samen: “Aan Prevent Agri werd opgedragen om de informatie die voorhanden is over arbeidsveiligheid breder te verspreiden en bedrijven op maat te adviseren. Info verspreiden, doen we via onze vernieuwde website en deelname aan beurzen. Vorming geven aan groepen doen we vooralsnog niet omdat we onze tijd en energie vooral steken in audits die de bedrijfsleider pasklare oplossingen bieden.

We ervaren dat maatwerk tijdens een bedrijfsbezoek meer weerslag heeft dan preken voor een groep die luistert en knikt maar verder niets doet."
Voor de sociale partners is het financieren van Prevent Agri een weloverwogen keuze. Inspecties door overheidsdiensten op land- en tuinbouwbedrijven kenden immers een teleurstellend resultaat. "Wat wij doen, is proberen de situatie in de sector aan de basis te verbeteren", licht De Sutter toe. Prevent Agri komt momenteel het vaakst over de vloer bij glastuinbouw- en fruitteeltbedrijven en bij grotere tuinaanlegbedrijven. Een traditioneel gemengd bedrijf is vaak een éénmansbedrijf zodat de noodzaak van een audit daar minder aangevoeld wordt. Prevent Agri komt enkel op aanvraag langs voor een audit.

veiligheid_PreventAgri.geVILT.jpg
Dat die preventieve en sensibiliserende aanpak op prijs wordt gesteld, blijkt uit de reacties die Prevent Agri sprokkelde bij landbouwers: "Ik waardeer de gegeven richtlijnen om hun eenvoud. De oplossingen zijn realistisch", zegt een tuinaannemer. "Ik heb geen tijd om alles te regelen. Risicoanalyse stond me toe de belangrijkste risico's te identificeren en aan te pakken", getuigt een preiteler. "Zelfs al heb ik niets te verbergen, ik apprecieer dat alles vertrouwelijk gebeurt", verklaart een tomatenteler. Hoe nuttig en nodig een audit is, illustreert deze reactie: "Arbeidsongevallen? Hier? Nee, dat gebeurde niet eerder. Of toch. Er heeft een keer iemand met de kettingzaag zijn been geraakt. Tellen jullie dat als een ongeval?" Al komen tijdens audits ook de goede voorbeelden aan het licht. Denk bijvoorbeeld aan de fruitteler die de instructiekaarten naar het Pools vertaalde en werkt met een peter- of metersysteem voor nieuwkomers.

Continuïteit in de werking van Prevent Agri

In de praktijk is er dus werk aan de winkel. Het initiatief in zijn huidige vorm ging van start in mei 2015. Mieke Sevenans en Robin De Sutter zijn vandaag de dag het gezicht van Prevent Agri. Nu de banden met onderzoeksinstituut ILVO doorgeknipt worden, deelt Prevent Agri in Nazareth een gebouw met Eduplus dat de vorming van werknemers in de groene sectoren coördineert. Prevent Agri en Eduplus hebben de sociale fondsen gemeen waarvoor ze werken: landbouw, tuinbouw, parken en tuinen en in het geval van Eduplus behoren ook de medewerkers van loonwerkbedrijven tot het doelpubliek. De naam Prevent Agri blijft voor alle duidelijkheid behouden.

PreventAgri.jpg
Prevent Agri is geen controlerend orgaan dat bedrijfsleiders met een vermanende vinger op de verplichtingen uit de Welzijnswet wijst. Wat is Prevent Agri dan wel? "De tussenschakel als het over arbeidsveiligheid en welzijn gaat, met aan de ene kant de interne preventieadviseur – in een kleine onderneming is dat de werkgever of een personeelslid dat hij aanduidt – en de externe preventiediensten aan de andere kant. Op het advies van die laatsten moet een bedrijfsleider verplicht beroep doen wanneer hij werknemers in dienst heeft. Minstens één keer per jaar bezoeken zij de onderneming, waarna een advies volgt. Indien er een ernstig ongeval gebeurt op de bedrijfsvloer, onderzoeken de externe preventiediensten dat. Zij onderwerpen alle personeel aan een medisch onderzoek. Een bediende die uren naar zijn computerscherm tuurt, ondergaat een oogtest terwijl een bloedtest meer opportuun is voor een arbeider die in aanraking komt met chemische stoffen."

cardan.veiligheid_PreventAgri.geVILT.jpg
Aan de functie van intern preventieadviseur kleeft veel papierwerk, niet iets waar een werkgever meteen vrolijk van wordt. In een kleine onderneming met minder dan 20 personeelsleden zal hij daar zelf mee belast worden, al mag een bedrijfsleider de taak ook uitbesteden aan een werknemer. Pictogrammen, veiligheidsinstructiekaarten, indienststellingsverslagen voor machines, een evacuatieschema, enz. Al wat je maar kan bedenken inzake veiligheid en welzijn op het werk moet neergepend worden. "Dat geeft de indruk dat de overheid vooral papier wil zien, en minder aandacht heeft voor de toestand op de werkvloer", zegt Robin De Sutter. "In de groene sectoren helpen wij de bedrijfsleiders op weg, maar we kunnen niet al het papierwerk uit handen nemen", vult Mieke Sevenans aan.

Veiligheid wordt een item van zodra een bedrijf met personeel werkt

Heel wat landbouwers hebben er geen besef van dat de veiligheidsinstructies voor een kleine KMO ook op hen van toepassing worden wanneer zij een medewerker in dienst nemen. Neem nu het indienststellingsverslag van een machine. Dat geldt heus niet alleen voor industriële installaties maar evengoed voor elke machine die je aan een tractor koppelt. Bij aankoop van een nieuwe machine wordt zo'n indienststellingsverslag niet overhandigd zodat een boer of tuinder er zelf voor moet instaan. "Je kan je daar niet gemakkelijk vanaf maken", waarschuwt De Sutter. Is er bijvoorbeeld geen CE-conformiteitsverklaring voor een machine, dan dient er een conformiteitsonderzoek gedaan te worden aan de hand van minimale veiligheidsvoorschriften. Specifiek voor het indienststellingsverslag zal Prevent Agri een modelverslag aanreiken. Het voorbeeld specifiëren voor iedere machine is de taak van de bedrijfsleider, die desnoods een externe preventiedienst betaalt om bijstand te verlenen.
Je kan je afvragen of indienststellingsverslagen en veiligheidsinstructiekaarten één ongeval zullen voorkomen als ze in een lade stof liggen te vergaren. Prevent Agri pakt het daarom anders aan en trekt naar de bedrijven met heel praktische adviezen. Hierbij worden de wettelijke verplichtingen besproken en verduidelijkt, en worden eenvoudige oplossingen aangereikt. De Sutter ervaart dikwijls dat men zich met een "minimale inspanning" in regel wil stellen terwijl met een iets grotere inspanning een veelvoud aan arbeidsveiligheid of -comfort te winnen is. Veel geld hoeft dat niet te kosten, zo benadrukt hij.

verkeersongeval.geVILT_PreventAgri.jpg

Als voorbeeld geeft hij een zolder die gebruikt wordt voor materiaalopslag. Het risico bestaat dat daar vroeg of laat iemand aftuimelt. Een goedkope en werkbare veiligheidsmaatregel is een verplaatsbaar hek, “vaak gemaakt van recuperatiemateriaal”. Een vaste balustrade zou het onmogelijk maken om met de heftruck nog materiaal op zolder te plaatsen. Zodra ze gewezen zijn op het gevaar van een volledig open zolder tonen landbouwers zich creatief en handig tegelijk. Andere vaak voorkomende problemen zijn de afwezigheid van (voldoende) brandblusapparaten en machines die aangedreven worden door een aftakas zonder plastic beschermkap. “Daar iets aan doen, kost geld terwijl de kosten van het arbeidsongeval dat je er mogelijk door vermijdt niet zichtbaar zijn in de boekhouding”, leggen Robin en Mieke uit waarom ze soms veel overredingskracht nodig hebben.

Dodelijke arbeidsongevallen zijn de harde realiteit

De voorbije jaren is het aantal dodelijke ongelukken in de landbouwsector gedaald, maar bij Prevent Agri klopt men zich niet meteen op de borst. “Door de kleine aantallen is een ongeluk meer of minder al snel een significante daling of stijging. De ervaring leert dat er van een dodelijk arbeidsongeval ook een sensibiliserend effect uitgaat, zeker bij de boeren in de buurt. Alleen verwatert dat vrij snel en vervalt men na een tijdje weer in de redenering dat het ‘altijd al goed is gegaan, dus zal het dat deze keer ook wel doen’.” Mieke Sevenans vergelijkt het met een autobestuurder die voor zijn ogen een ongeluk ziet gebeuren, daardoor enige tijd heel aandachtig of zelfs verkrampt achter het stuur zit maar vrij snel vervalt in zijn gewone manier van rijden.

Als er van een dodelijk arbeidsongeval geen langdurig sensibiliserend effect uitgaat, zou je de vraag kunnen stellen of het werk van Prevent Agri wel een duurzame gedragsverandering kan bewerkstelligen. Robin en Mieke zijn van het gedreven type dat op dezelfde nagel blijft hameren tot de boodschap aanslaat. Tot iedere landbouwer begrijpt dat de strokar nog hoger stapelen geen goed idee is, ook niet als er onweerswolken op komst zijn. En tot elke veehouder het gevaar van mestgassen juist inschat. De gassen in een mestkelder of mestsilo zijn zo verraderlijk dat één ademteug voldoende kan zijn om een volwassen man te vellen. Nog te vaak krijgen Mieke en Robin als antwoord “het duurt maar eventjes” of “we knopen een leeflijn aan de tractor”, maar dat is spelen met je leven.

mestkelder_PreventAgri.geVILT.jpg

Mestgassen zijn sluipmoordenaars

Bestaan er veilige oplossingen voor de weinig benijdenswaardige taak van een veehouder om in visserspak zo nu en dan in de mestkelder te kruipen om een verstopping te verhelpen of inspectie te doen? Boerenbond bedong voor zijn leden betere aankoopvoorwaarden voor meetapparatuur en professionele zuurstofmaskers maar ondanks de korting vielen landbouwers steil achterover van de prijs. Al kan je je natuurlijk de vraag stellen waarom een leuke optie op een nieuwe tractor meer dan 2.500 euro mag kosten en een masker dat levens redt niet. Beroep doen op een externe dienstverlener lijkt niet meteen een alternatief want een prop in de mestkelder moet er nu meteen en niet morgen uit aangezien de loonwerker ongeduldig wacht met de mestinjecteur. Dus toch maar de korte pijn en investeren in de juiste apparatuur om mestgassen op te sporen en zo nodig zelf van zuurstof voorzien te worden?

Robin De Sutter vreest dat mestkelders onder nieuwe stallen nog gevaarlijker worden dan ze vandaag al zijn. Onder impuls van milieu- en natuurwetgeving wordt er ammoniakemissiearm gebouwd. Een tweesnijdend zwaard, volgens De Sutter: “Milieuwetgeving staat hier haaks op arbeidsveiligheid want een ammoniakemissiearme vloer verhindert dat de mestgassen ontsnappen. Eenzelfde probleem zie je bij fijn stof, ook daar is de wetgeving erop gericht om de emissie naar de omgeving te beperken maar wordt de boer vergeten die dag in dag uit in de stal werkt. Een luchtwasser op een kippen- of varkensstal veroorzaakt een bijkomend gevaar in de vorm van het op het bedrijf aanwezige zwavelzuur. Van een landbouwer wordt verwacht dat hij weet hoe daarmee om te gaan, maar zwavelzuur blijft een stof uit de chemische industrie.”

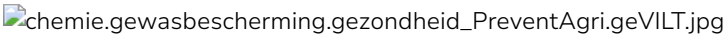

gevaar.ongeval_PreventAgri.geVILT.jpg

Net zoals milieuwetgeving durft ook dierenwelzijnswetgeving het welzijn van de veehouder te negeren. Er wordt bijvoorbeeld meer stof geproduceerd in een kippenstal waar de dieren vrij rondscharrelen dan in een stal uitgerust met verrijkte kooien. Het stoot Mieke en Robin tegen de borst dat de wetgever regelgeving uitvaardigt die de arbeidsomstandigheden van de producent negeert. Bij de toeleveranciers van landbouw vinden ze wel gehoor. Zo is er regelmatig overleg met sectorfederatie Fedagrim opdat de fabrikanten oplossingen zouden bedenken voor de veiligheids- en gezondheidsproblemen van de gebruikers van stallen en machines. Nieuwe staluitrusting heeft het bijvoorbeeld veel veiliger gemaakt om een rund af te zonderen, vast te zetten en te behandelen. Maar lang niet elke landbouwer beschikt over de modernste snufjes op zijn bedrijf. Bovendien zijn er ook problemen waartegen techniek weinig vermag. “Zo zou je water kunnen vernevelen om het stof in een kippen- of varkensstal weg te nemen, maar dan moeten onderzoekers eerst kunnen aantonen dat die nattigheid in de stal geen nadelig effect heeft op de dieren.”

Je wil niet chronisch ziek worden door je werk

De professionelen in de groene sectoren beschermen tegen beroepsziekten is zo mogelijk nog een grotere uitdaging dan het voorkomen van ongevallen. “Van een veiligheidsschoen ziet de gebruiker direct het nut in terwijl je een stofmasker draagt om je te beschermen tegen ongemakken die pas na verloop van tijd optreden. Het gaat om fysieke ongemakken die kunnen voortvloeien uit het werken met chemische gewasbeschermingsmiddelen, het inademen van stallucht die verontreinigd is met ammoniak en fijn

stof, asbest in de stal, maar evengoed het herhaaldelijk verrichten van erg belastende handelingen, enz. “Heel wat landbouwers hebben de slechte gewoonte om hun spuittoestel te vullen zonder hun handen te beschermen met handschoenen. Het toppunt van onvoorzichtigheid op dat vlak is de oude boer die met zijn blote hand de inhoud van een rugsproeier roerde…”

Minder ernstig maar nog altijd onvoorzichtig is dat veel boeren geen spuitoverall dragen wanneer ze het spuittoestel vullen met chemische gewasbeschermingsmiddelen. Of ze vervangen de spuitmaskers voor gebruik in een serre jaarlijks terwijl de gebruiksduur beperkt is tot amper acht uur effectief gebruik. Prevent Agri moet het warm water niet opnieuw uitvinden om boeren en tuinders te beschermen tegen hun eigen zorgeloosheid. De gewasbeschermingsmiddelenindustrie sensibiliseert al jaren zodat Mieke en Robin vooral bijdragen aan de verspreiding van de beschikbare informatie.

Het hoeft maar één keer fout te lopen

Bijzondere aandacht in de ongevallenpreventie gaat uit naar landbouwbedrijven waar meer mensen op het erf komen: kijkboerderijen, zorgboerderijen, enz. “Daar kijken we toe op een striktere toepassing van de wetgeving, bijvoorbeeld op de veiligheid van speeltuigen voor kinderen.” Soms moet folklore dan sneuvelen, neem nu de aanhangwagen die met kleine strobalen voorzien wordt van ‘zitbankjes’. “Iedereen vindt dat leuk”, zegt Robin, “tot er iemand van de aanhangwagen valt. Zo’n platte wagen met zitbankjes van stro kan je vergelijken met een toeristentreintje. Waarom zou de één minder veilig mogen zijn dan de ander? Omdat de strowagen maar tweemaal per jaar buitenkomt?”

Een gelijkaardig probleem kan opduiken wanneer fruittelers plukdagen organiseren voor het grote publiek. Als Robin en Mieke merken dat geïnteresseerden mogen plaatsnemen op de ‘plukkar’, dan slaat de plaatsvervangende schrik hen om het hart. “Stel dat er iets gebeurt, dan zal onderzoek moeten uitwijzen of de verzekering dient tussen te komen. De kans bestaat dat de fruitteler in kwestie als nalatig wordt bestempeld, met alle gevolgen van dien.” Hoe vaak zou het ook niet voorkomen dat een seizoenarbeider die medisch geen keuring onderging toch even plaatsneemt aan het stuur van de heftruck. In 99 van de 100 keren loopt dat goed. Maar die ene keer dat er fruitkisten omvallen en de bestuurder verwonden, gaan de poppen aan het dansen. Prevent Agri kan de risico’s niet genoeg benadrukken. “We blijven daarop hameren tot landbouwers de juiste reflexen kweken. De ervaringen tijdens audits leren dat boeren en tuinders meegaan in ons verhaal als ze merken dat het geen hopen geld kost om veiliger te werken.”

De opdracht van Prevent Agri zit er nog niet meteen op. Nieuwe technologie zal risico’s uitschakelen op landbouwbedrijven, maar zal er ook nieuwe creëren. Als het van Mieke en Robin afhangt, dan wordt er in de opleiding van starters eindelijk aandacht besteed aan het thema arbeidsveiligheid. Nu gebeurt dat in het bedrijfsadvies dat land- en tuinbouwers kunnen inwinnen, maar het thema zou ook niet misstaan in de starterscursus. “Het mag niet zo zijn dat ongevallenpreventie een totaal nieuw gegeven is voor jongeren die in de groene sectoren aan de slag gaan. Ons voorstel? Laat jongeren stagelopen op een bedrijf dat een audit van Prevent Agri doormaakt. Dat maakt hun werkplek veiliger en de student krijgt op het bedrijf meteen de juiste filosofie aangeleerd.”

VILT vzw

Bd Simon Bolivar 17
1000 Bruxelles

Contact

M • info@vilt.be

Volg ons op:

screenreader.visit us on our facebook page: https://www.facebook.com/vilt.nieuws/
screenreader.visit us on our linkedin page: https://www.linkedin.com/company/vilt-vzw/
screenreader.visit us on our instagram page: https://www.instagram.com/vilt.nieuws
screenreader.visit us on our x page: https://x.com/vilt_nieuws
screenreader.visit us on our bluesky page: https://bsky.app/profile/viltnieuws.bsky.social

---

© 2026 VILT vzw, all rights reserved |
Privacy policy
Copyright
Cookie Policy
Cookie instellingen aanpassen

Crafted by Brigada